



Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Prænotanda

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

Deus ex parte objecti vult unam creaturam esse propter aliam, tanquam propter finem proximum, v. g. herbam propter pecora, pecora propter hominem; non tamen vult unam propter aliam, ita ut una creatura sit ratio motiva volitionis divinæ: omnia enim immediatè vult propter suam bonitatem, tanquam propter rationem motivam, & unicum finem suarum operationum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum idem homo pro eodem tempore possit habere duos vel plures fines ultimos totales & adequatos?

S. I.

Prænotanda.

NOTANDVM primò, seu potius supponendum tanquam certum, cum D. Thoma hic ar. 4. in finibus per se ordinatis non posse dari processum in infinitum, sed deveniendum esse necessariò ad unum finem ultimum, propter quem cæteri appetantur. Ratio est, quia si darentur fines infiniti, nemo unquam inciperet quidquam agere propter finem. Quod sic probatur: ut enim aliquis incipiat agere propter finem, necesse est quòd aliquis finis incipiat movere: Sed si essent infiniti fines, nullus inciperet movere: Ergo nemo unquam inciperet agere propter finem. Major constat: qui enim agit propter finem, debet priùs moveri à fine: Ergo ut incipiat agere propter finem, necesse est quòd aliquis finis incipiat movere. Probat. Minor: Non possunt fines proximi movere, nisi primus moveat; quia in causis essentialiter subordinatis, secunda nunquam agit, nisi prima priùs saltem naturà opereur, eò quòd secunda dependeat essentialiter & per se in ratione causæ à prima, nec possit unquam agere, nisi à prima moveatur: Atqui si in finibus esset processum in infinitum, primus nunquam moveret; siquidem nunquam reperiretur hic primus, cum infinitum, nec primum, nec ultimum haberet: Ergo si essent infiniti fines, nullus unquam inciperet movere agens ad operandum.

Confirmatur: Ita se habet finis in practicis, sicut principia in speculativis: Atqui in demonstrationibus non potest dari processum in infinitum in principiis, sed semper deveniendum est ad aliquod primum principium, cui essentialiter omnia alia subordinantur: Ergo & in agibilibus repugnat processum in infinitum in finibus, sed omnes fines intermedij in aliquem ultimum, cui essentialiter subordinantur, necessariò debent reduci.

Confirmatur amplius: Cum finis non moveat, neque alliciat nisi ad agendum, idem erit dari processum infinitum in finibus, seu in causis finalibus, ac dari processum infinitum in agentibus, seu causis efficientibus: Sed hic processum infinitum repugnat, ut docent Aristoteles 8. Physic. tex. 34. & D. Thomas 1. p. qu. 2. art. 3. & 1. cont. Gentes cap. 13. & fuse ostendimus 1. p. tract. 1. disp. 1. art. 2. Ergo &c.

Dices: Bonum ex sua natura est diffusivum, ut docet Dionysius cap. 4. de divin. nomin. cum ergo id quòd ex bono procedit, sit etiam bo-

num, erit etiam diffusivum in aliud, & sic in infinitum: Ergo cum bonum & finis idem sint, teste Aristotele 1. Ethic. cap. 7. & D. Thoma 2. metaph. lect. 4. in finibus potest dari processus in infinitum.

Respondeo primò cum S. Thoma 1. p. qu. 5. art. 4. ad 2. & lib. 3. cont. Gentes cap. 24. bonum dici sui diffusivum, quatenus est attractivum ad se, juxta illud Aristotelis in principio Ethicorum: *Bonum est quòd omnia appetunt*. Unde non est necessarium, quòd bonum semper se ad extra diffundat; sed sufficit quòd ad se omnia pertrahat & alliciat.

Secundò dici potest cum eodem S. Doctore hic art. 4. ad 1. quòd primum bonum in infinitum se diffunderet, si consideraretur sola virtus primi boni, quæ est infinita: Sed quia primum bonum habet diffusionem secundum intellectum, cujus est secundum aliquam causam certam profuere in causata, aliquis certus modus adhibetur bonorum effluxui à primo bono, à quo omnia alia bona participant virtutem diffusivam; & ideo diffusio bonorum non procedit in infinitum, sed sicut dicitur Sapient. 11. *Deus omnia disposuit in numero, pondere, & mensura*. Supposito ergo in finibus non posse dari processum in infinitum, sed deveniendum esse necessariò ad aliquem finem ultimum: videndum restat, an talis finis ultimus necessariò sit unus, vel an possit esse multiplex? Pro cujus resolutione,

Notandum secundò, me dixisse in titulo, *utrum idem homo*, quia nullum dubium esse potest, quin diversi homines possint habere diversos fines ultimos: nam fidelis in gratia existens habet pro ultimo fine Deum; peccator verò habet pro ultimo fine bonum commutabile, hoc est, seipsum, seu proprium bonum; & paganus habet pro fine ultimo suum idolum. Addidi, *pro eodem tempore*: nam diversis temporibus, seu successivè, certum etiam est quòd idem homo potest habere diversos fines ultimos; v. g. justus qui habet pro fine ultimo Deum, si mortaliter peccet, desinit respicere Deum, & constituit suum ultimum finem in creatura, ut in tractatu de peccatis ostendimus. Denique subjeci in titulo, *plures ultimos fines totales & adequatos*: quia certum est posse ejusdem hominis voluntatem ferri simul in plures ultimos fines partiales & inadæquatos: ut patet, si constitueret ultimum finem in aggregatione multarum rerum: instar eorum quos refert D. Augustinus 29. de civit. cap. 1. qui ultimum finem hominis ponebant in quatuor, scilicet in voluptate, in quiete, in bonis naturæ, & in virtute.

Notandum tertio, nos non loqui hic de fine ultimo formali, seu abstracto, qui est bonum ut sic, & beatitudo in communi, non constituta in aliqua re determinata. Cum enim talis finis & felicitas concipiatur abstractè, evidens est eam non posse concipi, nisi per modum unius; quia abstractum, ut abstractum, unum est, nec potest multiplicari; & sic qui appetit esse beatus absolutè & præcisè, non potest in ipsa beatitudine varietatem & multitudinem excogitare, donec descendat ad rem, quæ beatificandus est. Agimus ergo hic de ultimo fine materialiter, in particulari, & in concreto.

Notandum ultimo, propositam quæstionem posse agitari, non solum de volitione efficaci ultimi finis adæquati, sed etiam de inefficaci potest enim quæri, an idem homo pro eodem

tempore possit habere duos ultimos fines simpliciter, unum efficaciter, alium verò vel alios inefficaciter: Porro tunc iudicamus finem ultimum esse efficaciter volitum, quando homo convertit se & omnia sua in ipsum, seque avertit à quocumque alio ultimo fine, si in alium erat conversus; ut contingit cum homo justus peccat mortaliter; vel e contra, cum existens in peccato mortali, convertitur in Deum per charitatem. Tunc verò iudicamus finem ultimum esse volitum inefficaciter, quando licet ex se capax sit ad se convertendi hominem, & omnia quæ ipsius sunt, eumque ab omni alio fine avertendi, id tamen non præstat; vel defectu plenæ libertatis, seu perfectæ deliberationis ipsius hominis, ut contingit in eo qui peccat venialiter ex indeliberatione; vel ob parvitatem materiæ, ut in iusto venialiter peccante ex deliberatione.

S II.

Statuitur prima conclusio.

DIco primò: Impossibile est quòd idem homo, pro eodem tempore, efficaciter appetat duos ultimos fines totales & adæquatos.

122. Probatur primò ratione quam habet S. Thomas hęc art 5, in argumento *sed contra*. Ultimus finis adæquatus & totalis, habet totaliter dominari voluntati: Sed implicat duos esse fines qui totaliter voluntati dominantur, & quibus totaliter voluntas subijciatur & serviat: Ergo impossibile est, quòd idem homo, pro eodem tempore, efficaciter appetat duos ultimos fines totales & adæquatos. Probatur Minor ex illo Matt. 6. *Nemo potest duobus dominis servire*, qui scilicet inter se non subordinantur.

123. Confirmatur: Ultimus finis est quem homo diligit super omnia, & omnibus aliis præfert: Sed non potest nisi unicus finis super omnia diligi, & omnibus aliis præferri; si enim essent duo, neuter plus alterò amaretur, alterique præferretur: Ergo non possunt dari plures ultimi fines.

124. Probatur secundò conclusio alià ratione, quam habet idem S. Doctor in corpore ejusdem articuli. De ratione ultimi finis simpliciter est esse bonum perfectum, seu consummatum & satiativum totius appetitus hominis: At hoc non potest convenire duobus finibus, sed uni dumtaxat: Ergo unus tantum potest dari ultimus finis simpliciter. Major patet: finis enim ultimus totalis & adæquatus est ille, quem homo appetit ut complementum suorum desideriorum, atque adeò ut bonum sibi sufficiens, perfectum, & plenè satiativum, extra quod nihil habeat appetendum. Minor verò facile suadetur: Nam si essent duo ultimi fines, neuter esset bonum perfectum: quia uni deficeret quod alter haberet: neuter etiam totum hominis appetitum satiare, extra quemlibet enim aliud quidpiam appeteret: Ergo &c.

125. Confirmatur: Sicut appetitus incipit ab ultimo fine, ita & in eo desinit, ac per illum terminatur: Atqui repugnat appetitui hominis duplici termino adæquato terminari: Ergo & duplicem finem ultimum totalem & adæquatum habere. Major patet: finis enim ita appellatur, eò quòd finiat & terminet appetitum. Minor verò probatur: nam sicut si linea duplici termino adæquato terminaretur, uterque esset & non esset adæquatus, ut demonstrari solet in physica: ita pariter, si appetitus hominis duplici gau-

Tom. III.

A deret sine ultimo totali, uterque esset & non esset adæquatus; quia extra se relinqueret aliquid appetendum, quòd non clauderetur in illo tanquam pars, nec ad ipsum ordinaretur tanquam medium; sicut illud punctum non esset terminus adæquatus lineæ, extra quod aliquid illius lineæ reperiretur.

Tertia ratio D. Thomæ sic potest proponi: Eodem proportionali modo se habet voluntas in ordine ad ultimum finem, quò intellectus in ordine ad prima principia; nam ut communiter dici solet, finis se habet in appetibilibus, sicut principia in speculativis: Sed omnia quæ intellectus intelligit, ad unum primum principium reducuntur: Ergo & omnia quæ voluntas appetit, ad unum finem ultimum debent referri.

B Dices, In intellectu dari plura prima principia, in quæ resolvuntur ea quæ cognoscit, & demonstrat de rebus in particulari: Ergo pariter possunt dari plures ultimi fines, in quos ea quæ voluntas appetit, referantur.

126. Sed contra: Licet intellectus resolvat conclusiones in plura prima principia, omnia tamen reducuntur ad unum simpliciter prius, quod in intellectu speculativo istud est: *Quodlibet est vel non est*; & in intellectu pratico: *Bonum est sequendum, malum autem fugiendum*: Ergo similiter, licet voluntas possit habere plures fines intermedios, & ultimos secundum quid, omnes tamen debent reduci & referri ad unum finem ultimum simpliciter.

Dices rursus: Omnes volitiones & electiones bonorum particularium, reduci ad volitionem boni ut sic, & beatitudinis in communi, non verò ad intentionem unius ultimi finis in particulari.

128. Sed contra. Nam, ut ostendemus articulo sequenti, homo in omni operatione humana agit propter aliquem finem ultimum materialem & in particulari, & non solum propter finem ultimum formalem, seu beatitudinem in communi: quia cum intentio sit appetitus efficax finis, non potest ferri in illum ut omnino abstractum à subjecto, sed solum ut applicatum alicui rei vel subjecto, in quo re vera existit, vel saltem secundum fallam & erroneam hominis existimationem creditur posse existere.

129. His tribus rationibus D. Thomæ adjungo aliam non minoris ponderis & efficacie, quæ sumitur ex natura ultimi finis simpliciter, & quæ potest sic deduci. De ratione ultimi finis simpliciter est quòd omnia ordinentur ad ipsum, & quòd ipse ad nihil aliud ordinetur: Sed implicat contradictionem, quòd aliqua duo ita se habeant, ut omnia ordinentur ad quodlibet illorum, ipsumque ad nihil aliud ordinetur: Ergo implicat dari duos ultimos fines simpliciter. Major patet, Minor probatur. Nam vel unus ex illis duobus ultimis finibus ordinaretur ad alium, v. g. finis A ad finem B, vel non? Si primum dicatur, finis A non habebit rationem finis ultimi simpliciter; cum de ratione illius, ut nomen ipsum indicat, sit non ordinari ad alium finem ulteriorem. Si secundum asseratur, finis B non habebit rationem ultimi finis simpliciter; cum de ratione ultimi finis simpliciter, sit quòd omnia ad illum ordinentur, & quòd nihil omnino excludatur ab ordinatione in illum; aliàs si aliquid à tali ordinatione excluderetur, non esset finis simpliciter, sed secundum quid.

C ij